

Thorsgård.

Jag vill för mina barn och barnbarn försöka berätta om vår gård och dess historia som jag har hört det berättas och som i vissa fall finns historiskt dokumenterat. Vår historia sträcker sig tillbaka till 1290, då Gjurd Bodakarl enligt brev från ärkebiskopen i Uppsala, Johannes, daterat den 2 januari 1290, fick tillgång till ett stort område på Ragundaskogen mot att han tillhandahöll en s.k. ”själstuga”, ett gästgiveri till skydd för pilgrimer och andra resande på deras väg mot framförallt Nidaros, nu Trondheim, för att där besöka Olof den heliges grav. Han befriades också från den skatt till kyrkan som då gällde. Den följande ärkebiskopen, Nils Allesson, utfärdade den 15 februari 1297 ett nytt skyddsbrev till Thorer Gjurdsson, den förre stugukarlens son, som nu övertagit ansvaret för stugans skötsel. Den 7 mars 1303 anslog samme ärkebiskop ett hemman i Hölje i Lits socken till Thorer och hans efterkommande, vilka skulle få åtnjuta inkomsterna därav så länge de höll härberget i ”stugun” vid makt.

Detta är grunden för Stuguns socken. Så småningom, då skattebefrielsen upphört, fanns 6 st. skattehemman i socknen, enligt 1645 års mantalslängd. Hemmanet nr 1 är det hemman vi tillhör och som efter många delningar och avstyckningar nu har litt. nr Stugubyn 1:30. De sex stamhemmanen som fanns, åsattes då ett s.k. mantal, vilket motsvarade den skattekraft hemmanet hade. Detta mantal har som en följd av delningar också minskat per hemmansdel i motsvarande grad.

Min uppfattning, som också styrks av ortsnamnsarkivet, är att Thorsgård var den del som tillhörde Thor eller Thorer, eftersom han var Gjurds äldste son och

ingen annan i släkten som ägt gården haft namnet Thor. Nedanför gården fanns Lång-Thorsmyren, numera borta efter dämningen, men i min ungdom en stor slätteräng som handslogs och höet togs tillvara. Ovanför gården finns berget Långthorsknippen och längre upp Torrmyrtjärn, som jag tror är en förvanskning av Thormyrtjärn. Slåttern kring myrar och tjärnar var förr en viktig del i bärgandet av föda till djuren.

Alla uppgifter om våra led bakåt i tiden kan man läsa i den förnämliga släktbok som finns. Jag tänker därför uppehålla mig till generationerna från min farfarsfar, Nils Persson. Nils och hans bror Anders delade hemmanet efter deras far Per Nilsson, gift med riksdagsmannen Anders Nilssons dotter Brita. Varje hemmansdel var då på drygt 1000 har. I mina gårdshandlingar finns bl.a. det födorådsavtal som fanns mellan Nils och hans far Per. Gården som Nils erhöll låg väster om vår gård och tillhör nu, efter att ha varit arrendegård av senaste bolagsägare, Wiwstavarv AB, Peter Bengtsson. Nils var barn nr 2 av 5 syskon. Nils Persson och hans första fru, Barbro f.Jönsdotter från Mårdsjön, fick 12 barn, varav min farfar Nicke (Nikolaus) var nr 5. Barbro dog 1868 och Nils gifte senare om sig med Agnes Persdotter från Oviken, enligt uppgift en krogpiga som han träffat i samband med marknad i Östersund. Det äktenskapet blev barnlöst. Anders Persson ägde den gård som i dag benämnes Dahlgården efter f.d. arrendator och senare ägare till den avstyckade bostadsdelen. Anders sålde nämligen sin gård till ett skogsbolag då han saknade manlig arvinge, men efter försäljningen fick han en son, men då var gården redan såld.

Nicke och hans bror Jonas delade gården efter sin far, medan några av systrarna fick torpställen, ex.vis det torp som nu tillhör Bengt Stugeby. Jonas stannade kvar på hemgården, men blev inte länge ägare till sin del utan sålde till Mons trävarubolag, grunden till Wiwsta varv AB, numera SCA. Anledningen var att hans fru inte stod ut med Nils Perssons nya fru. Min farmor berättade att de två kvinnorna stod och skrek till varandra så det hördes till vår gård. Nicke var besviken att han inte fick reda på försäljningen, då han själv gärna hade köpt även den delen. Jonas flyttade då till det torp som vi kallar Ante Jons, och som nu ägs av Tord Hansson, en sentida ättling.

Tror att detta är Nickes äldste son Nils som är på väg någonstans i Thorsgårdstrakten omkring 1915-20

Nicke och Ingeborg sitter ner på första bilden med två av hans systrar, Gertrud och Maria samt en kvinna vid namn Henrietta stående bakom. På hustrappan står Nicke i svart hatt och Ingeborg i vitt huckle medan de de övriga är makarna Martin och Kristina Lundström från Lundströmstorpet på södra sidan älven och Strid-Kristina från Stridtorpet i Näverede. Henrietta som syns på trädgårdsbilden är Nickes svägerska, Henrietta, gift med Magnus Nilsson. Årtalet kan vara omkring 1915.

Farfar Nicke gifte sig den 14 april 1873 med Ingeborg Larsdotter från Getåsen i Bergs socken och flyttade hit där vi finns i dag. De enda hus som fanns på gården var en loge och en torpstuga uppe i skogskanten. Farmor berättade för oss barnbarn att hon satte sig ned och grät när de flyttade in i torpstugan, Det var "bäre kattskit och vägglus i huset". Det var att sätta igång och skura och städa för att få huset beboeligt. Man satte omedelbart igång med att bygga både bostadshus och ladugård, timrade naturligtvis, det var ju en skogsgård. Mangårdsbyggnaden och ladugården stod förmodligen klara 1874-1875, och det var på hög tid för redan i oktober 1873 föddes det första barnet, Nils och därefter i jämn takt ytterligare nio barn, sist av dem min far Ruben, född 1900. Under tiden ökade antalet byggnader. Första tillskottet var smedjan från den gamla gården. När Nils och Jonas skulle värdera byggnaderna på den gamla gården föreslog Nicke 50 riksdaler för smedjan vilket Jonas tyckte var på tok för högt. Då tar jag den för 50 riksdaler sa Nicke och därvid blev det. Man byggde

en bastu, men tyvärr brann den ner, vilket år vet jag inte. I ett gammalt försäkringsbrev, daterat den 25 november 1887, finns följande byggnader försäkrade:

Bostadshus,	nytt	4000:
Drängstuga	”	500:
Fähus och stall	”	2000:
Loge	”	400:
Ved o vagnsbod	”	300:
Badstuga	”	200:
Smedja		150:
Summa:		7550: kr.

Dessutom diverse lös egendom som gröda 500:-, kreatur 1500:-, åkerredskap 300:-, silver och koppar 100:- och övr.husgeråd 2000:-.

En ganska stor skillnad mot dagens fullvärdeförsäkring. Det var som tur var billigt att bygga. Timmermännen, 4 stycken, en på varje knut, hade 1200:- riksdaler för timringen, naturligtvis efter dåtida penningvärde rätt mycket pengar. Men virket fanns ju i skogen. Pengar behövdes till en växande familj och farfar sålde då 1886 en avverkningsrätt för en tid av 10 år för 2640:-kr avseende marken norr om Storåsbäcken. Den låg då avsides till med tanke på transporter och ansågs därför ointressant. Köpare var Mons trävarubolag och efter några år, 1891, såldes även marken för ytterligare 3000:- kr. Arealen var c:a 175 har. Med dagens priser på skogsfastigheter låter det fel, men jag tycker farfar var en klok man, som genom försäljningen fick en bra ekonomi och framförallt kunde behålla den viktigaste delen, till skillnad från många bönder som vid den här tiden sålde hela hemmanet och var nöjda med att bli arrendator på sin fäderneärvda jord.

Så fram till nästa generation. År 1920 var Nicke gammal och inte så kry. Gården överläts till tre av hans söner, Anders Gustaf, Arvid och Ruben. Min far Ruben var då bara 20 år gammal. Gården hade då en areal av c:a 275 har. Delningen blev så att Arvid erhöll den västra delen om c:a 115 har, Ruben den mittersta delen med byggnader c:a 118 har och Ante den östra delen c:a 40 har. I köpet fanns ett s.k. födorådsavtal till föräldrarna med bl.a. undantagsrum och kök i det gamla hemmet, d.v.s. där vi i dag har vårt kök. Dessutom vedbrand, mjölk, potatis, kyrkskjuts m.m. Av förklarliga skäl, då man bodde på samma gård, blev födorådet tyngst på Ruben. Ante bodde redan i det torp vi kallar Antes och Arvid som var gift med lärarinnan i byn, bodde i skolhuset och hans byggnadsbehov inskränkte sig till en ny ladugård. I avvaktan på detta delades ladugården på vår gård mellan Arvid och Ruben. Priset man betalade till övriga syskon var 8000:- för Arvids del, 12000:- för Rubens del och slutligen 4000:- för Antes del. Nicke dog 1921, medan Ingeborg levde till 1947 och var då socknens äldsta invånare.

Dom fyra första sönerna till Nicke och Ingeborg, kanske taget omkring 1886 när Nils, som sitter på stolen konfirmerades. På nästa bild från 1898 har Nils, 25 år, gift sig med Katarina Sahlin från granngården Dusnäset, och paret lämnar nu Thorsgård och Stugun för Nils första jobb som snickare i Borgsjö, Medelpad.

Två generationsbilder från Thorsgård med gamla mor Ingeborg Larsdotter i förgrunden och barnbarnet Ingeborg Nilsson/Carlén strax bakom henne på båda bilderna från 1917 resp 1946. Året 1917 har hon mannen Nicke (dog 1921) bredvid sig medan hon 1946 sitter bredvid sin äldste son Nils, som i sin tur har sitt första barnbarn Helene Carlén bakom sig

och hennes son Ulf i knäet. Trodde hon på detta när hon såg "bäre kattskit och vägglus" i torpstugan 1873?

Thorsgårds skola omkr 1914 med småskollärarinnan Daga f. Palmkvist fr Stugubyn, nu gift med en bror till farfar Nils, Arvid Nilsson i Torsgård. På trappan t v sitter Hilding, snett t h bakom står Nisse och längst t h står Elma. Inne i skolsalen står dom i främre ledet som nr 2 Hilding, nr 3 Nisse och nr 5 Elma från Katrinehill.

På den sista bilden från Thorsgård spelar Elias, Nisse, kusin Birger från Kiruna, Otto och lille Rudolf Arvidsson (son till Daga och Arvid Nilsson) krocket år 1917, och det måste vara vid samma tillfälle som vid den första stora familjebilden med Nicke och Ingeborg. Elias, Nisse och Otto är Nilssöner på besök från Katrinehill som låg någon kilometer västerut.

När det gäller skola, så var den första skolan i Thorsgård inrymd i vårt nuvarande kök, men med stigande antal barn i byn fanns behov av en ny skola. Farfar skänkte då tomt till skola och som ledamot i skolrådet såg han till att beslutet fattades att bygga. Skolan ritades av min farbror Otto och han tillsammans med äldste brodern Nils byggde skolan. Skolhuset som sedan köptes av Arvid när skolan upphörde brann dessvärre ned 1965. Ett nytt hus byggdes då av min kusin Rudolf som övertagit gården av Arvid. Det bebos i dag av Rudolfs dotter Runa med familj.

Min pappa Ruben övertog således gården 1920. Han hade då redan förlorat sitt hjärta till Astrid, som blott 17 åring kommit till gården som piga. Äldsta barnet, Fritz, föddes den 12 oktober 1921 när pappa gjorde sin värnplikt i Boden.

I april 1922 gifte våra föräldrar sig och startade på allvar sitt många gånger slitsamma arbete på gården. Ytterligare sex barn föddes, sist kom jag ,1936.

Båda våra föräldrar var arbetsamma människor som ständigt var i verksamhet.

Pappa i skogen med hästkörning och mamma i hushållet. Utöver ansvaret för familjens barn ingick också ansvaret för farmor fram till hennes död 1947.

Under krigsåren blev gården också plats för luftbevakningsstation och mamma hade även luftbevakarna i mathållning. Sång och musik fanns alltid i huset, både pappa och mamma spelade gitarr och sjöng. På söndagarna, då arbetet inte var lika påtagligt, plockade pappa ofta ned gitarren från väggen och klämde i med en sång. Vi barn sjöng gärna med och de flesta låtar pappa sjöng, finns kvar i mitt minne. Sommartid dök alltid en hel del släktingar från när och fjärran upp och hemmet liknade mest ett pensionat, enda skillnaden var att här betalade man inte för besöket. Men med mycket sång och musik. Mina syskon som var betydligt äldre än jag, flyttade hemifrån och bildade familj. Men hemmet var ett kärt mål och ofta samlades flera syskon med familjer till gemensam glädje och samvaro.

Redan i tidigt skede hade pappa ansett att jag skulle bli nästa bonde. Det betydde att lärarnas påpekande att jag skulle studera vidare inte vann gehör, utan lantmannaskola var vad jag borde gå. Så blev det också och i oktober 1953 började jag mina studier på Torsta. Utbildningen var två terminer och avslutades i maj 1954. En mycket bra och lärorik tid. Efter diverse arbeten som huggare och traktorförare kom så värnplikten. I april 1956 ryckte jag in på I 5 som befälselev. Jag blev uttagen till trosschefsutbildning och skickades till T 3 i Sollefteå, där jag blev kvar till jullovet 1956. Värnplikten var avklarad i mars 1957. Åter hem till gården med dess sysslor och litet arbete med traktorkörning som timanställd.

Så var det dags att börja tänka på övertagandet av gården. Mina syskon hade ingen invändning mot att jag skulle bli den nya ägaren, utan var överens med mina föräldrar om detta. Men för att bli bonde måste man ha en fru vid sin sida. På vårvintern 1956 hade jag på en dans i Boberg träffat en ny bekantskap. En

snygg flicka med både inre och yttre stil. Jag bjöd upp till dans och presenterade mig, liksom även hon. Det var Margareta. Jag utvidgade mitt revir av dansbanor och träffade henne på fler ställen. Hon var svårflörtad och inte mycket hände förrän 1957. Men jag var envis och till slut insåg hon att inte det gick att komma undan. Vi upptäckte allt fler gemensamma intressen, bl.a. musik och sång, och på påskafton den 5 april 1958 förlovade vi oss. Bröllopet stod i Fors kyrka den 13 september 1958. Nu var vi redo för livets utmaningar.

Vid årsskiftet 1 januari 1959 övertog vi gården. Även i vårt fall ingick fortsatt bostad för mina föräldrar i avtalet. Vi satte omedelbart i gång med att iordningsställa nytt kök för vår del, liksom modernisering i form av centralvärme och badrum. Samtidigt planerade vi ombyggnad av ladugården för satsning på svinavel som jag blivit intresserad av under Torsta tiden. Mina föräldrar hade överlämnat gården vid tidig ålder i avsikt att kunna resa och njuta av sin frihet men därav blev inget. Min mor avled endast 57 år gammal den 27 april 1959, just som vi kunnat berätta för henne att vi väntade vårt första barn. Det blev en mycket jobbig tid. Utöver mammas död stod vi mitt i en stressig ombyggnad av både bostad och ladugård. Men vi var unga och friska och trivdes ändå med livet. Byggnationerna blev klara och vi köpte in modersuggor och startade vår grisavel. Utöver grisarna hade vi 5 och upp till 6 kor i vår besättning. Lönsamheten var väl inte så stor, men våra krav var också små och vi försörjde oss.

Så kom den stora förändringen i vårt liv, vi blev föräldrar. Vår son Ulf föddes den 17 oktober 1959 efter en jobbig förlossning. Vår lycka var nu ännu större. Tiden gick och så den 12 april 1962 kom vår andre son, Eric. Barnen var harmoniska och blev väl omhuldade av alla släktingar och deltog på ett naturligt sätt i vår dagliga tillvaro på gården.

Jordbrukspolitiken blev hårdare och möjligheterna till en dräglig inkomst föreföll små. Jag hade tidigt engagerat mig i både lantbrukarnas föreningsrörelse och i politiken. Vid valet 1962 kom jag in i kommunfullmäktige som då yngste ledamot. Varför jag nämner detta är att en slump gav mig chans till ett nytt arbete. Efter ett fullmäktigemöte blev jag tillfrågad av en partikollega om jag kunde tänka mig att överta ombudskapet för Jämtlands Brandförsäkringsbolag i Stuguns socken. Det lät intressant och jag blev inbjuden till en träff med ombud på Gästis i Stugun. Detta var i augusti 1963. Jag fick sällskap av en inspektör i två dagar för att se hur det gick till. Sedan åkte jag ut ensam och upptäckte att jag verkligen trivdes med jobbet och dessutom kunde förstärka våra inkomster. Den första provisionen var på c:a 1000 kr och för de pengarna köpte vi vår första tvättmaskin. På bolaget hade man tydligen uppmärksammat mina säljresultat och en kväll fick vi besök av bolagets försäljningschef som undrade om jag kunde vara intresserad av att utbilda mig och bli anställd som inspektör. Det var som att vinna högsta vinsten på lotteri. Både Margareta och jag var överens om att ta detta tillfälle. Vi berättade för pappa som blev lika glad som vi. Han hade sett svårigheterna att få en god försörjning på vårt lilla lantbruk som tiden

utvecklats. Vi avvecklade svinskötseln, men behöll korna som en säkerhet, man vill ju ha både livrem och hängslen. Utbildningen skedde i form av korrespondensstudier för att avslutas med en månad i Stockholm med tentamen. Allt gick bra och i mars 1965 var jag utexaminerad som inspektör. Då hade jag varit Stockholm en hel månad utan någon hemresa. Margareta hade skött hela ansvaret med gården, med mjölkning och allt, utöver ansvaret för barnen. Strongt gjort! För att försörja familjen under studietiden hade jag 1000:-kr, med återbetalningsplikt om jag inte fullföljde mitt avtal. Efter examen blev jag nu anställd med en månadslön som var låg, men med provision och reseersättning. Anställningen kom att vara i 35 år och när jag slutade var jag marknadschef de sista 13 åren.

Vi avvecklade korna i och med min fasta anställning, men köpte får som vi hade något år, en gång jordbrukare alltid jordbrukare. Avslutningen som aktiva jordbrukare blev i form av jordgubbsodlare. Vi hade c:a 1,5 ha stora odlingar som innebar mycket arbete, men också trevliga kontakter med köpare av våra produkter och naturligtvis, ett ekonomiskt tillskott.

Vår ekonomi genomgick en radikal utveckling till det bättre tack vare min anställning. Vi kunde betala av vår skuld till pappa och vi kunde förbättra vår bostad. Vi kunde hålla oss med nya bilar, de var ju ett arbetsredskap. Vårt arbete med att förbättra både hus och hem har ständigt varit och är fortfarande ett stort, gemensamt intresse.

Kjell och Margareta Rubensson i sitt kök på Thorsgård år 2011.

Man kan avslutningsvis säga att vi fötts under en lycklig stjärna, med sköt-samma, välartade barn och barnbarn och sonhustrur. Vi har dessutom haft en nästan oförskämt god hälsa som vi hoppas skall bestå och ge oss många fortsatta lyckliga år tillsammans.

Thorsgård den 5 oktober 2006
Kjell Rubenson

